

Eerste druk: 1982
Tweede druk: 1983
Derde druk: 1989 pocketeditie
Vierde druk: 1989 pocketeditie

Oorspronkelijke titel: Nouvelles orientales
Vertaald uit het Frans door Jenny Tuin
Copyright © Éditions Gallimard, Paris 1963 (pour l'édition révisée)
Copyright Nederlandse uitgave © Polak & Van Genneep Uitgevers-
maatschappij b.v., Amsterdam 1982
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, gehele of ge-
deeltelijke bewerking of op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever, behoudens de uitzonderin-
gen bij de wet gesteld.
Boekverzorging: Jacques Janssen
Omslag: A. Traandijk
Papier: Bührmann-Ubbens, Zutphen
Druk: Nauta, Zutphen
Bindwerk: Boekbinderij Beelen, Zutphen
ISBN 90 253 5036 4

Inhoud

- 7 Hoe Wang-Fô werd gered
22 De glimlach van Marko
33 De melk van de dood
45 De laatste liefde van prins Gendji
58 De man die de Nereïden heeft bemind
67 Onze-Lieve-Vrouw-van-de-Zwaluwen
77 De weduwe Afrodissia
89 Kali onthoofd
95 Het einde van Marko Kraljević
100 De sombere overpeinzingen van Cornelis Berg
-
- 105 Nawoord van de schrijfster bij de herdruk van 1978

Hoe Wang-Fô werd gered

De oude schilder Wang-Fô en zijn discipel Ling zwierven langs de wegen van het rijk van Han.

Ze vorderden langzaam, want Wang-Fô bleef 's nachts vaak stilstaan om de sterren te aanschouwen, overdag om naar de libellen te kijken.

Ze droegen weinig bagage mee, want Wang-Fô hield van de uitbeelding der dingen, niet van de dingen zelf, en geen enkel voorwerp ter wereld leek hem waard te worden aangeschaft, behalve penselen, potten lak, oostindische inkt en rollen zijde of rijstpapier. Ze waren arm, want Wang-Fô ruilde zijn schilderijen tegen een maaltje gierstepap en versmaadde geldstukken. Zijn discipel Ling, die een tas vol schetsen torste, kromde eerbiedig zijn rug alsof hij het hemelgewelf droeg, want die tas was in Lings ogen gevuld met besneeuwde bergen, met rivieren in de lente en met het gelaat van de zomermaan.

Ling was niet geboren om langs de wegen te trekken aan de zijde van een oude man die zich van de dageraad meester maakte en de avondschemer ving. Zijn vader was goudwisselaar; zijn moeder was het enige kind van een jadekoopman, die haar zijn bezittingen had vermaakt, haar verwensend omdat ze geen zoon was. Ling was opgegroeid in een huis waaruit de rijkdom de wisselvalligheden van het lot verdreef. Dat zorgvuldig beschutte bestaan had hem schroomvallig gemaakt: hij was bang voor insecten, voor de donder en voor het gelaat der doden. Toen hij vijftien jaar was koos zijn vader hem een bruid, en hij zocht een heel mooi meisje uit, want de gedachte aan het geluk dat hij zijn zoon verschaftte troostte hem over

het feit dat hij de leeftijd had bereikt waarop de nacht dient om te slapen. De bruid was rank als een rietstengel, kinderlijk als melk, zoet als speeksel en zout als tranen. Na de bruiloft dreven de ouders van Ling hun bescheidenheid zo ver dat ze stierven, en hun zoon bleef alleen achter in zijn met cinnaber geverfde huis, in gezelschap van zijn jonge vrouw die zonder ophouden glimlachte, en van een pruimeboom die elk voorjaar roze bloesems gaf. Ling hield van deze vrouw met haar klare hart zoals men van een spiegel houdt die nooit beslaat, of van een talisman die altijd beschermt. Hij bezocht de theehuizen om zich naar de gewoonten van zijn tijd te voegen en begunstigde acrobaten en danseressen met mate.

Op een avond had hij in een taveerne Wang-Fô tot tafelenoot. De oude man had gedronken om zich beter in staat te stellen een dronkaard te schilderen; zijn hoofd hing scheef, alsof hij zich inspande de afstand te meten die zijn hand van zijn kopje scheidde. De rijstbrandewijn maakte de tong van deze zwijgzame kunstenaar los, en Wang praatte die avond alsof de stilte een muur was en de woorden kleuren bestemd om hem te bedekken. Dank zij hem leerde Ling de schoonheid kennen van de door de damp van de warme dranken verdoezelde gezichten der drinkers, de bruine glans van de vleesbrokken waaraan de grilige vuurtongen likten, en het fijne bleekrood van de wijnvlekken die de tafelkleden als met verlepte bloemblaadjes bezaaiden. Een windstoot deed het raam openspringen; de regen drong het lokaal binnen. Wang-Fô boog zich voorover om Ling de bleke streep van de bliksem te laten bewonderen, en in zijn opgetogenheid verloor Ling zijn angst voor onweer.

Ling betaalde het gelag van de oude schilder; aangezien

Wang-Fô geen geld en geen gastheer had, bood hij hem nederig een legerstede aan. Ze gingen samen op weg; Ling hield een lantaarn in zijn hand; haar schijnsel wierp onverwachte flitsen in de waterplassen. Die avond vernam Ling tot zijn verrassing dat de muren van zijn huis niet rood waren, zoals hij had gedacht, maar dat ze de kleur hadden van een overrijpe sinaasappel. Op de binnenplaats merkte Wang-Fô de bekoorlijke vorm op van een heester waaraan niemand tot dusverre aandacht had geschonken en vergeleek hem met een jonge vrouw die haar haren laat drogen. In de gang volgde hij vol verrukking de aarzelen- de bewegingen van een mier langs de spleten van de muur, en Lings afschuw voor die diertjes verdween. En in het besef dat Wang-Fô hem een nieuw gemoed en een nieuw waarnemingsvermogen had geschonken, legde Ling de oude man vol eerbied te slapen in de kamer waar zijn vader en moeder waren gestorven.

Al jaren droomde Wang-Fô ervan het portret te maken van een prinses uit vroeger tijden die onder een wilg een luit bespeelt. Geen enkele vrouw was onwerkelijk genoeg om hem tot model te dienen, maar Ling kon het wel doen, aangezien hij geen vrouw was. Daarna sprak Wang-Fô over het schilderen van een jonge prins die aan de voet van een hoge ceder zijn boog spant. Geen enkele jongeman uit de tegenwoordige tijd was onwerkelijk genoeg om hem tot model te dienen, maar Ling liet zijn eigen vrouw onder de pruimeboom in de tuin poseren. Vervolgens schilderde Wang-Fô haar in feeëngewaad tussen de wolken van de zonsondergang, en de jonge vrouw huilde, want het was een voorteken van de dood. Sinds Ling de portretten die Wang-Fô van haar schilderde boven haarzelf verkoos, begon haar gezicht te verlep- pen, zoals een

bloem ten prooi aan warme winden of aan de zomerregens. Op een morgen vond men haar opgehangen aan de takken van de roze pruimeboom: de uiteinden van de sjaal die haar wurgde wapperden tussen haar haren in de lucht; ze leek nog ranker dan gewoonlijk, en ongerept gelijk de door de dichters uit voorbije tijden bezongen schonen. Wang-Fô schilderde haar nog eenmaal, want hij hield van die groene tint die zich over het gelaat van doden legt. Zijn discipel Ling wreef de verf, en die bezigheid vereiste zoveel toewijding dat hij vergat tranen te storten.

Ling verkocht achtereenvolgens zijn slaven, zijn jadeverzameling en de vissen uit zijn vijver om de meester potten met purperen inkt te verschaffen die uit het Westen kwamen. Toen het huis leeg was verlieten zij het, en Ling trok de deur van zijn verleden achter zich dicht. Wang-Fô had genoeg van een stad waarin de gezichten hem geen enkel geheim van lelijkheid of schoonheid meer hadden mee te delen, en de meester en zijn discipel zwierven samen over de wegen van het rijk van Han.

Hun faam ging hun vooruit in de dorpen, aan de poorten van de burchten en in het voorportaal van de tempels waar bevroesde pelgrims bij de avondschemering een wijkplaats zoeken. Men zei dat Wang-Fô het vermogen bezat om zijn schilderijen tot leven te brengen door een laatste toets die hij aan de ogen toevoegde. De boeren kwamen hem smeken een waakhond voor hen te schilderen en de landheren verlangden beeltenissen van soldaten van hem. De priesters vereerden Wang-Fô als een wijze; het volk vreesde hem als een tovenaar. Wang verheugde zich in die verschillende zienswijzen, die hem in staat stelden om zich heen uitdrukkingen van dankbaarheid, van angst of van verering te bestuderen.

Ling bedelde het eten bij elkaar, hield de wacht over 's meesters slaap en maakte van diens geestvervoeringen gebruik om zijn voeten te masseren. Bij het krieken van de dag, als de oude nog sliep, ging hij op jacht naar schuchtere landschappen, weggedoken achter rietbosjes. Wanneer de meester 's avonds ontmoedigd zijn penselen op de grond wierp, raapte hij ze op. Als Wang droefgeestig gestemd was en over zijn hoge leeftijd sprak, wees Ling hem glimlachend op de stevige stam van een oude eik; als Wang vrolijk was en grappen maakte, wendde Ling nederig voor naar hem te luisteren.

Op een dag kwamen ze tegen zonsondergang aan de rand van de keizerstad, en Ling zocht voor Wang-Fô een herberg om de nacht door te brengen. De oude man wikkelde zich in lompen, en Ling ging tegen hem aan liggen om hem te warmen, want de lente was nauwelijks aangebroken en de aangestampte aarden vloer was nog ijskoud. Tegen de dageraad weerklonken zware stappen in de gangen van de herberg; ze hoorden het verschrikte gefluister van de herbergier en stemmen die in een barbaarse taal bevelen schreeuwden. Ling sidderde, want hij herinnerde zich dat hij de vorige dag een rijstkoek had gestolen voor het maal van de meester. Overtuigd dat ze hem kwamen arresteren, vroeg hij zich af wie morgen Wang-Fô zou helpen de volgende rivier te doorwaden.

De soldaten kwamen met lantaarns binnen. De vlam die door het bonte papier heendrong wierp rode of blauwe schijnsels op hun leren helmen. De pees van een boog zwiepte over hun schouder, en de grimmigsten stootten plotseling zonder reden een gebrul uit. Ruw legden ze hun hand op de nek van Wang-Fô, die niet kon nalaten op te merken dat hun mouwen niet bij hun mantel kleurden.